

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Teatrikunsti visuaaltehnoloogia õppekava

Etenduskunste multimeedia spetsialisti eriala

Elise Christin Jörberg

SOTSIAALMEEDIA FILM LÜHIFILMIDE “KEVADRITUS”

JA “HANED, LUIGED” NÄITEL

Loov-praktiline lõputöö

Juhendaja: Jürgen Volmer (BA), Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia

Viljandi, 2022

Resümee

Sotsiaalmeedia film lühifilmide “Kevadriitus” ja “Haned, luigid” näitel

Loov-praktilises lõputöös tutvustan ja analüüsin kahe lühifilmi “Kevadriitus” ja “Haned, luigid” loomise protsessi. Lühifilmid on loodud FENfilmi raames. FENfilm on filmimeediumile keskenduv kunstiline rühmitus, mis tegeleb seisundifilmiga. Filmi tootmise digitaliseerimine on andnud võimaluse harrastajatel filme teha ning efektiivseim viis eraisikutel filmimaailma pääsemiseks on läbi sotsiaalmeedia. Sotsiaalmeedia võimaldab luua kureeritud ruumi, mis ei ole reaalne füüsiline näitusesaal, aga täidab sama eesmärgi. FENfilm on projekt, mis kasutab filmide levikuks sotsiaalmeedia platvorme.

Võtmesõnad: lühifilm, seisundifilm, sotsiaalmeedia platvorm

Abstract

Social media film on the example of the short films “The Rite of Spring” and “Geese, swans”

In this paper, I will introduce and analyze the process of creating two short films, “The Rite of Spring” and “Geese, swans”, that were created by a project called FENfilm. FENfilm is an artistic group that focuses on audiovisual pieces. The digitalisation of film production has given enthusiasts the opportunity to make films, and the most effective way for individuals to take part of the film world is through social media. Social media allows you to create a curated space that is not a real physical showroom, but serves the same purpose. FENfilm is a project that uses social media platforms to publish films.

Keywords: short film, audiovisual piece, social media platform

Sisukord

Sissejuhatus	5
1. Sotsiaalmeedia film	6
2. FENfilm.....	7
3. Filmid “Kevadriitus” ja “Haned, luigid”	9
3.1. “Kevadriitus”	9
3.2. “Haned, luigid”	11
4. Eneserefleksioon	13
Kokkuvõte	16
Kasutatud allikad.....	17
Lisa 1. FENfilmi sotsiaalmeedia platvormid.....	18
Lisa 2. Lühifilmid “Kevadriitus” ja “Haned, luigid”	19

Sissejuhatus

Minu loov-praktiline lõputöö on kahe lühifilmi “Kevadriitus” ja “Haned, luiged” loomine rühmituse FENfilm raames. FENfilm on peamiselt filmimeediumile keskenduv kunstiline rühmitus, mille liikmeteks on lisaks minule Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias teatrikunsti õppekaval õppinud Maria Paiste ja hetkel õppiv Liisbeth Kala. FENfilm on projekt, mis kasutab filmide levikuks sotsiaalmeedia platvorme. Filmi tootmise digitaliseerimine on andnud võimaluse harrastajatel filme teha ning efektiivseim viis eraisikutel filmimaailma pääsemiseks on läbi sotsiaalmeedia. Sotsiaalmeedia võimaldab luua kureeritud ruumi, mis ei ole reaalne füüsiline näitusesaal, aga täidab sama eesmärgi. “Kevadriitus” ilmus 9. mail 2021, “Haned, luiged” aasta hiljem, 12. mail 2022 Youtube’is.

Minu lõputöö eesmärk on tutvustada ja analüüsida lühifilmi loomise protsessi, mis kasutab levikuks sotsiaalmeedia platvormi. Jagasin oma lõputöö neljaks peatükiks. Esimeses peatükis kirjutan filmi vormist, mis on mõeldud sotsiaalmeediasse. Teises peatükis kirjeldan rühmituse FENfilmi olemust. FENfilm sai alguse tahtest komponeerida filme žanri ja filmitehnika üleselt ning tegeleb seisundifilmiga. Kolmandas peatükis kirjeldan lühifilmide “Kevadriitus” ja “Haned, Luiged” loomisprotsessi, ideest tehnilise teostuse ning filmi avaldamiseni. Annan põgusa ülevaate filmidele saadud tagasisidest. Neljandas peatükis analüüsin ennast kui alustavat etenduskunstnikku ning vaatlen, kuidas Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias saadud haridus, mind mõjutanud on ning mida olen selle aja jooksul õppinud.

1. Sotsiaalmeedia film

Minu loov-praktiliseks lõputööks on kaks lühifilmi “Kevadriitus” ja “Haned, luiged”, mis sündisid koosseisus FENfilm (Liisbeth Kala, Maria Paiste ja mina). Kuna tegemist on projektiga, mis kasutab leviku platvormina sotsiaalmeediat, tutvustan esmalt, mis on sotsiaalmeedia film.

Kirjutasin eelmise aasta sügisel seminaritöös “Uue meedia mõjutused filmitarbijale ja filmitegijale”, et filmi digitaliseerimine on andnud võimaluse harrastajatel filme teha ning filmikultuuri mediastumisega on filmitegemise kontseptsioon muutunud. Sisu ületootmise tõttu on vaatajate tähelepanu eest võitlemine järjest keerulisem ning efektiivsem viis andekatel eraisikutel filmimaailma pääsemiseks on läbi sotsiaalmeedia. (Kaushik, 2013).

Alles alustava kunstnikuna, kes veel katsetab ja oma stiili ja häält otsib, kasutan ka mina sotsiaalmeediat platvormina, et enda lühifilme publikule presenteerida. Sotsiaalmeedia on hüppelaud avalikku ruumi, vaataja võimalus minu loominguga tutvumiseks. Sotsiaalmeedias saan luua enda kureeritud ruumi, mis ei ole reaalne füüsiline näitusesaal, aga täidab sama eesmärgi. Kuna kõik kunstnikud arenevad läbi katsetuste, tagasiside ja uuesti proovimise, on sotsiaalmeedia väga hea tagasiside saamise koht. Vaatajatel on lihtne tagasisidet jätta, isegi kui nad ei soovi kommentaari kirjutada, on neil võimalus film “meeldivaks” märkida.

Sellised veebis asuvad kureeritud ruumid populariseerusid just esimese koroonalaine ajal, kui ühtegi näitusesaali enam inimesi ei lubatud ning sotsiaalmeediast sai peamine võimalus kunstnikel uut loomingut näidata. Samuti kogus menükust sotsiaalmeedia film. Kirjutasin seminaritöös *TikTok*'i platvormist, mis lõi uue filmižanri. Ajakirjanik Brad Esposito nimetab seda „Filmilikuks Tiktok’iks“ (ingl „*Cinematic Tiktoks*“) ning võrdleb varem loodud *indie*-filmidega (2020). Kirjutasin seminaritöös, “Lühike videoformaad nõuab kiiret montaažitempot ja vaataja tähelepanu hoidmist. Põhirõhk on visuaalsel atmosfääri tekitamisel. Tugev esteetika ja ühtse stiili hoidmine, kiire puändini jõudmine ning muusika, mis loo edasi andmist toetab, teeb videotest justkui filmi kontsentratsiooni, mida pikendades võiks täispikkuses linatööst luua.”

Enamus sotsiaalmeedia platvorme annavad vabaduse mitte piirduda ainult ühe meediumiga, vaid lisaks videotele ja piltidele on võimalik postitada ka muud. Seetõttu on sotsiaalmeedia platvormidele üles laetavate filmide puhul tunda filmi vormi piiri kadumist, ei saa kindlalt väita, mis hetkel on tegemist sotsiaalmeedia sisuloomega ja millal on tegu filmiga (või lühifilmiga). Arvan, et tegelikult ei oma see tähtsust, sest igasugune audiovisuaalne looming seguneb omavahel ja filmist on saanud ristmeedia osa. (Peetri, 2020). Ristmeedia all

mõeldakse üldiselt omavahel seotud sisu loomist ja selle levitamist mitmel kanalil ja platvormil, et maksimeerida selle mõju ja tulupotentsiaali. (Nikolic, 2016).

“7 sammu eduka sotsiaalmeedia videoturundusstrateegiani”, “11 näpunäidet suurepärase sotsiaalmeedia videote loomiseks”, “Kuidas luua köitvaid sotsiaalmeediavideoid” jne. Selliste pealkirjadega artikleid võib leida sadu. Kuna sotsiaalmeedia on efektiivseim ja odavam koht reklaamimiseks, kasutavad brändid sotsiaalmeedia platvormi algoritmi enda jaoks ära. Ka sotsiaalmeedia filmi jaoks on soovitusel, et looming suurema vaatajaskonnani jõuaks. Kaks kõige olulisemat komponenti video läbilöömiseks sotsiaalmeedias on esteetika ja emotsioon. Esteetika püüab tähelepanu, emotsiooni tekkimine köidab videot lõpuni vaatama. “Tunded ja emotsioonid on vaatajaga suhestumiseks väga olulised. Eesmärk on luua video, mis oleks veenev.” (Cass, 2019) Samuti kiirem montaažitempo, lühem formaat.

Arvan, et kui tegemist ei ole just brändiga, mis sotsiaalmeediat turundamiseks kasutab, siis on väga oluline, et kunsti puhul ei teeks autor loomingulisi valikuid selle järgi, et suurema vaatajaskonnani jõuda. Ise videoid/lühifilme luues ja neid sotsiaalmeediasse üles laadides olen eelmainitud komponentidest lähtunud vaid osaliselt, teadmisega, et see, mida ma loon pole mõeldud kinno, aga ka mitte ainult sotsiaalmeediasse. Kuigi “Kevadriituse” ja “Haned, luiged” formaat ei ole sotsiaalmeedia jaoks ideaalne (lühifilmid on liiga pikad ja aeglase tempoga) on seal siiski olemas esteetika kui tähtsaim osis, kuid puudub lugu. Loo asemel tegelen detailidega, mille koosmõjul saab edasi anda tundmuse, emotsiooni. Film, mis keskendub ainult seisundi tekitamisele ja ei soovi edasi anda konkreetse süžeele lugu. Samuti ei kasuta me FENfilm sotsiaalmeedia platvormide puhul trikke, et rohkem vaatajaid ja jälgijaid koguda.

2. FENfilm

2021 aasta lõpus, teise filmi loomise protsessi alguses, tekkis mõte meie kolmikule ka nimi anda ja edaspidi selle alt tegutseda. Nimetasime endid FENfilm. Sõna esimene pool – “FEN” on lühend sõnadest “filmikeeleliselt emantsipeerunud naised”.

Inglise keeles tähendab *fen* madalsood. “Madalsoo on soo, mille vesi pärineb peale sademete ka põhjaveest. Madalsoo pind on ümbruskonnast madalam; valdab toitainete kokkukandumine veega. Madalsoos on turbakiht üsna õhuke ning seetõttu ulatuvad taimede juured läbi turba ka mineraalse mullani, mis omakorda tähendab üsna liigirohket elustikku, täpselt vastupidi rabale.” (Eesti Turbaliit, s.a.). Leian, et madalsoo definitsioon võiks

metafooriliselt ka FENfilmi kirjeldada. Samuti mängib lühend “FEN” kõlaliselt sõnale *femme* (pr naine).

FENfilm seisneb võimaluses, ja tahtes komponeerida filme žanri ja filmitehnika üleselt. Peale aastat tegutsemist ja kahe filmi avaldamist sõnastasime enda jaoks, et vorm, millega tegeleme on seisundifilm. Meie videoloo ei oma tugevat narratiivi või süžeed ega puanti, vaid on tundmuslik, mingis kindlas hetkes viibimine ning selle vaatajani kandmine. Liigume pigem visuaalsete kujundite kui loo kaudu. Me ei teinud sellist valikut vastumeelsusest läbiva süžeeaga filmide vastu, vaid jõudsime selleni loomulikult. Oleme tihti juba “samal lainel” enne üksteisele esimeste ideede tutvustamist või *moodboard*’i näitamist. Meile omapäraks on ühtne tunnetus, millele aitavad kaasa filmieelsed kohtumised. Maria kirjeldas seda nii, “Kui tavaliselt võiks asi olla “sõnastamises” (...), siis me “elame” oma eelkohtumistega seda filmi. Kogume materjali. Ja siis selekteerime mõned komponendid ja võtame need märksõnadena kaasa filmimise hetke – mis on täiesti uus eluhetk. (...) Kaasa tuleb kõik, mis emotsionaalses pagasis sel hetkel on.” Kuigi seame enne filmimist mõttelised raamid, millest lähtume, sünnib päris materjal alati hetkes ja on improvisatoorne. Mõjutume sellest, mis meid ümbritseb, millised impulsid meid tabavad ja kus iseendaga parasjagu paikneme. Ka filmi visuaalne keel peaks toetama tajude vaatajani jõudmist. Meil ei ole olnud ühtegi konkreetset eeskujut, kes oleks mõjutanud seda, kuidas filme teha tahame. Oleme snitti võtnud konkreetsetest filmidest, piltidest, videodest lähtuvalt projektist, millega tegeleme.

20. sajandi alguspoolel tegutsenud seisundifilmi eelkäija, poola päritolu, Nõukogude Liidus tegutsenud Dziga Vertov kirjutas oma essees, et “tuleb õhata kunstiline Paabeli torn”, millega ta pidas silmas, et filmikunst ei peaks alluma narratiivsusele. Ta keskendus filmides igapäevalisuse jäädvustamisele, samal ajal väikekodanlikele muredele keskendumist vältides. Samuti oli Vertovi jaoks väga oluline publiku otsene tagasiside ning oma eksperimentaalses lühifilmidesarjas *Kino-pravda* ehk “filmi tõde” lisas ta osade lõppu ka kontaktinfo, et vaatajad saaksid talle tagasisidet anda. (*Kino-pravda*, 1922-1925). Leian, et ka FENfilmi jaoks on need olulisteks alustaladeks, mille pealt loome. Samas jätame endale vabaduse oma tehnikaid ja lähenemisviise muuta, kui midagi ennast ammendab.

FENfilm on eelkõige mõttekaaslastest ja sõprusest välja kasvanud projekt. Oleme inimesed, kes tähendavad teineteisele palju ning see inspireerib koos looma, samuti annab see võimaluse lihtsuseks, aususeks ja haavatavuseks. Oleme omavahel rääkinud, et tahame pigem kadreerida ilu ja headust (või vähemalt luua selle pealt, edastada seda ka vaatajale), sest tahame etenduskunstnikena luua harmooniat ja leida küsimustele vastuseid, mitte luua hingelist ja füüsilist segadust. Kirjeldame endid kui luuletajaid, kes lisaks sellele, et paberile

sõnu kribada, luuletavad ka filmikeeles ning üritavad hetki ja seisundeid igal poetilisel moel edasi anda. Samuti oleme (mitte teadlikult) üritanud enda jaoks sõnastada või siis konseptualiseerida naiseks olemist ja sellega kaasnevat.

Figureerime FENfilmi nime all sotsiaalmeedias (vt lisa 1), mis on meie jaoks sobiv platvorm, kus loomingut jagada. 2022. aasta mais avasime Instagram'i platvormil konto, kus tegutseme hetkel kõige aktiivsemalt ning lisaks filmilõikude jagamisele soovime postitada ka pilte ja meie kirjutatud luuletusi. Meie lühifilmid on leitavad Youtube'i platvormilt. Valisime Youtube'i oma loomingu avaldamiseks, sest see toetab pikemat videoformaati ja on laialdaselt kasutatav; nii jõuab meie looming suurema vaatajaskonnani. Samuti on Youtube'is võimalus mitte-eesti keelt kõneleval vaatajal subtiitrid sisse lülitada. Plaanisime filmid üles laadida ka Vimeo platvormile, kuid limiidi tõttu, mis piirab, kui palju megabaite on võimalik nädalas tasuta üles laadida, otsustasime hetkel sellest loobuda.

3. Filmid “Kevadriitus” ja “Haned, luiged”

Filmid “Kevadriitus” ja “Haned, luiged” (vt lisa 2) on loodud rühmituse FENfilm poolt. Järgnevatel alapeatükkides avan nende filmide valmimise protsessi.

3.1. “Kevadriitus”

“Kevadriitus” sai alguse 2021. aasta varakevadel, märtsis, Liisbeth Kala ja Maria Paiste initsiatiivist luua lühifilm *Dance Limerick's Light Moves Festival of Screendance* tantsufilmide festivalile. Omavahelise hea läbisaamise tõttu, tahtsime juba pikemat aega koos luua ning festival andis selleks tõuke ja konkreetse tähtaja, et film valmis saada. Rollid jagunesid nii, et etendajateks said Liisbeth ja Maria, mina tegelesin filmi tehnilise poole ehk filmimise, monteerimise, värvikeeramise, helikujunduse, subtiitrite loomise ja filmi avaldamisega; kõige vajalikuga, et ideest saaks teostus. Filmi kontseptsiooni väljatöötamisel osalesime kõik.

Esimene asi, mille paika panime oli, et “läheme tunde pealt”. Film peab jätma piisavalt ruumi improvisatsiooniks ja vabaduseks suunduda sisemistest impulssidest. Kuigi tegemist oli tantsufilmi festivaliga, keskendusime liikumisele ja teisele olulisele märksõnale – “keha kui kompositsioon”. Veel panime paika filmi esteetilise väljanägemise – värvigammaks kevadine kollane-roheline-helesinine ning võttepaikadeks otsisime huvitavaid interjööre, mille leidmiseks olid abiks koolikaaslased. Stsenariumi me ei kirjutanud ning

kokkulepped olid märksõnalised – nt “intervjuu vorm”, “kehad”, “kukkumise esteetika”. Saatsime ka üksteisele enne võttepäevi inspireerivaid pilte, mis aitasid meil ühes suunas mõelda.

Võttepäevi planeerisime kolm, millest filmisime kahel päeval. Võttepaikadeks olid meie kursuse- ja koolikaaslaste korterid Viljandis, mis filmi esteetikat toetasid. Kasutasin Blackmagic Pocket Cinema Camera kaamerat ning Canon'i 100-300mm ja 50mm objektive, lisaks lindistasime heli ja filmimise ajal tekkinud vabas vormis vestluseid Roland R26 diktofoniga, mis said filmi kokku monteerimisel kandvaks rolliks. Enamik kaadreid on filmitud statiivilt, et edasi anda raamistatud kompositsioone ja selgeid kaadreid.

Peale võttepäevi vaatasime koos materjali läbi ja valisime välja parimad kaadrid. Maria ja Liisbeth kirjeldasid mulle ideid, mis neil olid tekkinud ning millest võiksin monteerimisel lähtuda. Monteerisin programmis Adobe Premiere Pro. “Kevadriituse” puhul alustasin helirea monteerimisest. Leian, et minu jaoks on lihtsam monteerida juba olemasoleva heli peale, olgu selleks siis dialoog, muusikapala või olmehelid. Helidest tekib rütm, filmi tempo, mille põhjal on lihtsam otsustada, millise kiiruse ja pildikeelelise vaheldusega kaadrid peaksin järjekorda sättima, et kaadrite rida ei tunduks igav või ebakõlas. “Kevadriituse” monteerimise alguses valisin võttepäevadel toimunud vestlustest huvitavaimad kohad välja ning palusin Marial ja Liisbethil veel ühe omavahelise vestluse juurde salvestada ja mulle saata. Lisaks oli mul kasutada kaks Liisbethi kirjutatud luuletust, mille ma vestluste vahele põimisin. Helirea monteerimise lõpuks oli tekkinud läbiv temaatika, mida film käsitles – naiseks olemine, noorus ja elukevad. Saime sellest hiljem inspiratsiooni ka filmi nimetamisel. Kaadrite monteerimine võttis heli monteerimisest vähem aega. Olin enda jaoks mõttes juba filmi umbkaudu kokku pannud ja lähtusin kaadreid järjestades oma sisemisest loogikast. Peale esimest montaaži saatsin filmi Mariale ja Liisbethile vaatamiseks ning tegin peale nende tagasisidet muudatusi. Niimoodi “põrgatasime” filmi paar korda edasi-tagasi, enne kui lõplik versioon tekkis.

Eelviimaseks ja aeganõudvaimaks etapiks filmi väljatoomisel oli värvikeeramine (ing color-grade), mida teostas programmis DaVinci Resolve. Programm on välja töötatud Blackmagic Design'i poolt, mis tegeleb filmitehnika tootmisega ning kasutasin ka selle firma kaamerat “Kevadriituse” filmimiseks. soovitud tulemuse saamiseks õppisin värvikeeramist Youtube'ist õpetusi vaadates. Minu eesmärk oli saada “unistav” tulemus, mis väljendus kirkastes kollastes ja rohelistes ning ülejäänud värvide desatureerituses. Kuigi filmi värvikeeramisprotsess on sarnane fotol värvimuudatuste tegemisega (kontrast, saturatsioon, tumedad ja heledad, koloriit jne), on ka erisusi. Kuna filmi puhul on tegemist liikuva pildiga

(erinevalt fotost, mis on staatiline), on vaja iga osa (objekt, värv) kaadrist jagada erinevateks kihtideks ning neid eraldi muuta. Näiteks tuleb neis kaadrites, kus on inimesed, nahatoone ülejäänud pildist eraldi käsitleda. Minu jaoks oli oluline, et interjöörid, kus näitlejad viibisid, oleksid küllastumata värvidega ja domineeriks roheline värv, kuid selleks, et näitlejad ei näeks välja surnud ja rohelised, tuli nahatoonid liigitada eraldi kihile ning muuta värve nii, et nad näeksid välja loomulikud ja terved.

Viimase etapina tõlkisime “Kevadriituses” esitatud teksti inglise keelde ning tegin subtiitrid selleks, et saaksime filmi rahvusvahelisele konkursile saata. Avaldasime filmi 9. mail 2021 Youtube’i keskkonnas ning ka seal on võimalus inglise keelt kõneleval vaatajal subtiitrid sisse lülitada. Filmi kirjeldasime selliste sõnadega: “Kolm naisenergiat said ruumis kokku, et avastada tõsusid, mõõnasid, õitsemist, närtsimist, enneminevikku ja tunapärastikku. Eelkõige paelus meid keha ja meel ning kõik see, mis juhtub, kui need kaks entiteeti kohtuvad, et tähistada elu tema erinevates tonaalsustes.”

Sotsiaalmeedia peaks justkui olema kõige lihtsam viis tagasiside kogumiseks. Järeldusi, kas film publikule meeldis, võib teha meeldimiste ja jagamiste arvu põhjal. Lugeda vaatajate jäetud kommentaare. Kahjuks ei ole kõik sotsiaalmeedia tarbijad eriti agarad tagasidet jagama, sest info ülekülluses ei jaksa igale postitusele peale “meeldib” nupu vajutamise kommentaare kirjutada. Arvan, et kõige sisukamat tagasidet saab verbaalselt, kui võetakse analüüsimiseks hetk ja siis arvamusi jagatakse.

“Kevadriitusel” on Youtube’i keskkonnas 564 vaatamist ja 14 meeldimist. Mida nende numbrite põhjal järeldada, ei oska ma täpselt öelda. Tahaksin hoopis jagada üht tsitaati tagasiside kohta.

Liisbeth kirjutas, “Kõik minu inimesed, kes seda nägid, olid ääretult võlutud sellest. Justnimelt need mõtted ja atmosfäär ja tundevärvid, mis sealt läbi käisid, puudutasid ja kandusid üle. Ja külvasid positiivsust ja head tunnet, helgust. Ja et mingisugune meeletu ühtsus kandus sealt üle. Ja samas tajuda meid kõiki kui indiviide selle pinnalt.”

3.2. “Haned, luigid”

Meie teine avaldatud film sai alguse 2021. aasta lõpus tahtest veel koos luua. “Kevadriituse” valmimise protsess ja ühine loomisharmonia oli meile mõjunud teraapiliselt ja täitvalt, seega polnud peale esimest filmi küsimuseks, kas teeme veel. Kuigi “Haned, luigid” on alles teine film, mis vaatajateni jõudis, oleme vahepeal veel kokku saanud ja filminud. Loomeprotsess on alati põhiolemuselt sama; lepime kokku filmi visuaalse väljanägemise osas ning ülejäänud

teeme “tunde pealt”. Leiame, et liigume eludes sarnases tempos ning meid köidavad ühised teemad, seega on filmide temaatika iseenesest paika loksunud. “Haned, luigid” puhul oli meil kõigil mõtteis mõlkunud kaks märksõna, enne veel kui olime jõudnud üksteisega selles kokku leppida – “must-valge film” ja “loodus”. Valisime võttepaigaks Suurupi matkaraja, mis asub Tallinna lähedal. Ka asukoha valiku tegime juhuslikult, ainukeseks eelistuseks oli veekogu olemasolu. Võttepäev jäi veebruari lõppu. Seekord otsustasime kasutada ka ühte rekvisiiti – Maria valgeid nahast uiske, mis lisaks võttepaigas pesitsevatele luikedele toetasid filmi esteetikat.

Kasutasin “Haned, luigid” filmimiseks Panasonic Lumix DMC-GX80 kaamerat ja sellele kuuluvat 14-140mm objektiivi. Seekord otsustasime statiivi mitte kasutada, et film oleks liikuvam ja annaks edasi “rabadust” või “ärevust”. Juba filmimise ajal tekkis mul ettekujutus, millise loo filmitud kaadritest kokku monteerida saaks. Kuna filmi loomisprotsess sattus meie kõigi jaoks töisesse perioodi, vaatasin materjali läbi mina ning sarnaselt “Kevadriitusele” kasutasin peaaegu kõik filmitud kaadrid montaažis ära. Seekord keerasin värve enne montaaži, et näha monteeritavat materjali parema tunnetuse tekitamiseks juba must-valgena. Kasutasin selleks DaVinci Resolve programmi. Kuigi võiks arvata, et monokroomse filmi puhul on värvide keeramine lihtsam, on ka see keeruline protsess, et vaatamata värvide puudumisele pilt elaks ning oleks nüansirohke.

Minu nägemuses vajas film seekord minimalistlikku muusikalist kujundust, mida monteerimisprotsessi alguseks veel olemas ei olnud. Seega monteerisin kaadrirea tuule ja merelainete randumise helidele, mis andsid montaažitempo aimamiseks piisava rütmistatuse. Peale esimest montaaži sain Marialt ja Liisbethilt tagasisidet ning tegin muudatusi. Film peale esialgset versiooni enam palju ei muutunud ning lõpliku versiooni jaoks lisandus veel helikujundus, mille lõi EMTA 2. kursuse jazzkitarri tudeng Alex Verlin akustilisel ja elektrikitarril.

Film sisaldab kahte luuletust, mis on kirjutatud Maria ja Liisbethi poolt ning on autorite endi esitatud. Enne filmi avaldamist tõlkisid Maria ja Liisbeth luuletused inglise keelde ning mina tegin nende põhjal subtiitrid. Avaldasime filmi 12. mail 2022 Youtube’i platvormil. Seekord mitte minu nime, vaid FENfilmilt. Samuti tegime samal päeval FENfilm’i nimelise Instagram’i konto, kus edaspidi uute filmide ilmumisest teada anname ja jagame loomingut, mis lühifilmi formaati ja Youtube’i platvormile ei sobi.

Tagasisidet oleme saanud väga erinevatelt inimestelt, kuid peamiselt on nendeks olnud ikkagi meie endi tuttavad. Kuigi tagasisides on kohati erisusi, on läbivaks olnud rahutunde tekkimine. “Hinge ravivad klipid”, “(...) pisut nukrust ja pigem rahu”, “ärevus, mis laheneb

ühtsuse harmooniasse”. Kuna “Haned, luiged” on erinevalt “Kevadriitusest” nädala, mitte aasta vanune, on nende kahe filmi vastuvõttu publiku poolt raske võrrelda. Nädalaga on film kogunud 171 vaatamist ja 4 meeldimist.

4. Eneserefleksioon

Olles ülikooli lõpetamise lävel ja täiskohaga töötav multimeedia spetsialist, tunnetan järjest enam, kui oluline on minu täisväärtuslikuks eksisteerimiseks (minu enda) looming ja selle avaldamine. Etenduskunstnikuna töötan pidevalt meeskondades, kus ma ei pruugi alati täiel määral kunstiliste või sisuliste valikutega nõus olla ning et mitte tunda ennast olukorras, kus iseenda hääl ja mõtted jäävad tahaplaanile, olen motiveeritud lühifilme tegema ja nende tegemisega jätkama, et avaldada oma mõtteid ja tundeid viisil, mis tundub just mulle õige. Samuti on filmiloomise protsess teraapiline kogemus. Maria ja Liisbethiga kokku saades tunneme endid üksteise seltskonnas mugavalt ja aktsepteerituna ning kuna filmilindile jääv on paljuski improvisatoorne, saame lähtuda sisemistest impulssidest, mida parasjagu sel hetkel oma heaolu jaoks teha soovime. Nüüd töötava etenduskunstniku ja multimeedia spetsialistina tunnen, et hindan rohkem vabadust katsetada ja kasutada enda häält loomingus. Koolis käies oli see õppetöö osa, kuid peale kooli lõpetamist on see privileeg.

Tunnen, et “Kevadriitus” ja “Haned, luiged” on kokkuvõte ja sihtpunkt, minu TÜVKAs õpitud aja lõppemise tähistus. Olen saanud FENfilmi tegutsemise ja meie loodud filmide kaudu väljendada, milliseks etenduskunstnikuks saadud haridus, õppejõud ja kaastudengid on mind vorminud. Haridustee mõjutab suuresti kunstniku identiteeti. Tunnen, et kindlasti rohkem on mind mõjutatud mind ümbritsenud loominguline keskkond ja kaastudengite looming kui koolivälised mõjutegurid. Viljandi Kultuuriakadeemias õppimine on kujundanud, kuidas ma etenduskunstist mõtlen ning seda näen. Samuti on kool mind kokku viinud inimestega, kellega ma jagan ühist kunstilist tunnetust ning teen koostööd ja näen selle jätkamist ka tulevikus.

Täheldasin esimest korda sügisel Mihkel Kuuse lõpufilmi “Lend” vaadates mingit ühist “TÜVKA käekirja”, mida on raske sõnadesse panna. Kogen seda ka enda loomingus. See käekiri ei piirdu filmikunstiga, vaid olen märganud seda teistegi etenduskunstivormide puhul. Ühtse käekirja tekkimise põhjuseks võivad olla ühised õppeained, mida läbime samade õppejõudude käe all, aga kindlasti ka üksteise tööde nägemine ja sellest inspireerumine.

Etenduskunstnikuna kasutan loomiseks elu jooksul saadud kogemusi ja kantud rolle. Öeldakse, et ei saa teha filmi millestki, mida ise ei ole kunagi kogenud. Nagu juba mainisin,

on koolil ja saadud haridusel kunstniku identiteedi kujundamises suur osa, kuid selle kujunemise mõjutegureid on veel. FENfilmi raames on selleks paljuski saanud naiseks olemine. Kasutame seda tiitlit isegi oma rühmituse nimetamiseks – filmikeeleliselt emantsipeerunud naised. Naise rõhutamine ei olnud teadlik valik, see lihtsalt kujunes nii. Ma ei saa Maria ja Liisbethi eest rääkida, aga mina tunnen selles koosluses naiselikku jõudu. Nad inspireerivad mind suunduma tagasi naiselikku harmooniasse, mis on hinnangute ja raamide vaba. Kuigi ma ei pea vajalikuks soost ja soorollidest kinni hoidmist, arvan, et on väga oluline, et naistena saame end filmides portreterida just nii nagu tunneme ja õigeks peame. Oleme saanud filmidele ka tagasisidet, mis kinnitab meie endi tunnet FENfilmi suhtes – meie naiselik energia ja jõud paistab ka ekraani vahendusel välja (ja seda ütlevad tavaliselt teised naised).

Viljandi Kultuuriakadeemiasse õppima tulles ei osanud ma peale videojuppide kokku monteerimist eriliselt midagi. Kuigi olin kunstikoolis kunstiajalugu õppinud, piirdusid mu teadmised skulptuuri ja maalikunstiga ning mul puudus arusaam etenduskunstide sisulisest poolest ja filmikunstist, mis jääb väljapoole Hollywoodi. Hindan väga seda, et sain hea humanitaarhariduse teoreetilise baasi – kultuuri- ja kunstiajaloo, filosoofias, semiootikas, etenduskunstide ajaloo ja uurimismeetodites jne. Kuigi olen nautinud kõiki teatriga seotud praktikaid ja töökogemusi, leidsin juba esimesel ülikooliaastal, et mind huvitab enim filmikunst. Seminaritöö kirjutamine pani mind huvi tundma meediauuringute vastu, mida plaanin ka edasi õppida. Loodan leida enda jaoks sümbioosi filmikunsti ja meediauuringute vahel ning sellega tulevikus tegeleda.

Olen arendanud ka praktilisi oskusi. Õppisin, milline näeb välja lühifilmi teostamise protsess. Tundsin esimeste ülikooliaastate jooksul ennast ebakindlalt just tehniliste oskuste suhtes, kuid filmide loomine on mind sellest küljest arendanud, ka teiste projektides osalemine. Siinkohal toon välja Bohdana Korohodi “Killud” ja Mihkel Kuuse “Paaris ja paaritu”, mille tegemisse mind kaasati ning arvan, et just need filmid innustasid ja julgustasid mind ise filmi tegema. Olen saanud hea ettekujutuse *storyboardide* joonistamisest ja filmiks ettevalmistuste tegemisest kuni lõpptulemuse analüüsimiseni ning kõigest, mis sinna vahele jääb. Õppisin monteerima ning mul on tekkinud oma stiil, kuidas ma seda teen. Samuti õppisin kaamerat käsitsema ja seda soovitud lõpptulemuse jaoks seadistama, arvestama filmimisel valgusega. Hooman paremini, kuidas “mustast” materjalist tervik tekib. Kuigi tunnen ennast kõige mugavamalt filmides ja filmitud materjali töötlemises, olen saanud põhiteadmised ka filmivalgusest ja helide salvestamisest ja miksimisest. Olen arendanud oma oskusi iseseisvalt, peamiselt värvikeeramist õppides ning olen viimasel ajal tundnud rohkem

huvi algtasemel helide salvestamise ja miksimise kohta. Ka “Haned, luiged” helikujundus on salvestatud minu kodus, minu arvutiga.

Õppisin selle nelja aasta jooksul ka iseenda kohta palju. Õppisin ennast rohkem usaldama ja tunnen, et olen väljumas “matkimis”-õppeprotsessist ja suundumas uude õppeprotsessi, kus teen valikuid iseendast lähtudes. Samuti leidsin tänu nendele kogemustele mõttekaaslased, kes näevad minuga etenduskunstide maailma sarnaselt ning kellega on lihtne koostööd teha.

Kokkuvõte

Minu loov-praktiline lõputöö oli kahe lühifilmi “Kevadriitus” ja “Haned, luigid” loomine rühmituse FENfilm raames. Minu lõputöö eesmärgiks oli tutvustada ja analüüsida lühifilmi loomise protsessi, mis kasutab levikuks sotsiaalmeedia platvormi.

Leidsin, et filmi digitaliseerimine on andnud võimaluse harrastajatel filme teha ning efektiivseim viis andekatel eraisikutel filmimaailma pääsemiseks on läbi sotsiaalmeedia. Sotsiaalmeedia võimaldab luua kureeritud ruumi, mis ei ole reaalne füüsiline näitusesaal, aga täidab sama eesmärgi. Selliste kureeritud ruumide populaarsus on kasvanud ning sotsiaalmeedia jaoks mõeldud filme tehakse järjest rohkem. Kuigi FENfilmi loodud lühifilmid ei ole mõeldud ainult sotsiaalmeediasse, kasutame sotsiaalmeedia platvorme filmide levitamiseks.

FENfilm on peamiselt filmimeediumile keskenduv kunstiline rühmitus, mille liikmeteks on lisaks minule Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias teatrikunsti õppekaval õppinud Maria Paiste ja õppiv Liisbeth Kala. “FEN” on lühend sõnadest “filmikeeleliselt emantsipeerunud naised”. Projekt sai alguse tahtest komponeerida filme žanri ja filmitehnika üleselt ning tegeleb seisundifilmiga. Meie videoloo ei oma tugevat narratiivi või süžeed ega puanti, vaid annab edasi hetkes viibimist. Liigume pigem visuaalsete kujundite kui loo kaudu.

Kirjeldasin lühifilmide “Kevadriitus” ja “Haned, luigid” loomisprotsessi ideede tekkimisest kuni filmide avaldamiseni. Andsin põgusa ülevaate, kuidas filmid vaatajate poolt vastu võetud on. Peamiseks tagasisideks oleme saanud, et FENfilmi loodud filmidest õhkub rahutunnet.

Töö viimases osas analüüsisin ennast kui alustavat etenduskunstnikku ning leidsin, et kõige rohkem on mind mõjutanud Viljandi Kultuuriakadeemias saadud haridus, samuti pidevalt loomingulises keskkonnas viibimine ja kaastudengite tööde nägemine. FENfilm on minu kui alustava etenduskunstniku jaoks oluline osa, mille kaudu ennast identifitseerida.

Kasutatud allikad

Austrian Film Museum. (2018, 5. juuni). Kino-Pravda No. 22 [Video]. YouTube.

<https://www.youtube.com/watch?v=CSFUdsDLIZI>

Cass, J. 2019. How To Make Your Videos Successful on Social Media. *Just Creative*.

24.07.2019 <https://justcreative.com/social-media-videos/>

Eesti Turbaliit. (s.a.). *Soode tüübid*. <https://www.turbaliit.ee/soo/>

Esposito, B. 2020. Teens Are Basically Making Cinematic Indie Movies On Tiktok Now.

Pedestrian, 10.08.2020. <https://www.pedestrian.tv/news/teens-are-basically-making-cinematic-indie-movies-on-tiktok-now/>

Kaushik, P. 2013. The Changing Roles of Film Producers in the Era of Social Media.

Huffpost, 16.01.2013. https://www.huffingtonpost.co.uk/preetam-kaushik/the-changing-roles-of-film-producers_b_2483863.html

Peetri, S. 2020. ADD HDs. *Sirp*, 20.03.2020. <https://www.sirp.ee/s1-artiklid/film/add-hds/>

Lisa 1. FENfilmi sotsiaalmeedia platvormid

Youtube – https://www.youtube.com/channel/UCA3-ChfHG0z_hBavI5aAY1g/about

Instagram – [https://www.instagram.com/ fenfilm/](https://www.instagram.com/fenfilm/)

Lisa 2. Lühifilmid “Kevadriitus” ja “Haned, luigid”

“Kevadriitus” – <https://www.youtube.com/watch?v=6R-yuzwvQjI>

“Haned, luigid” – <https://www.youtube.com/watch?v=TqzIEqyW9KI>

Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Elise Christin Jörberg,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Sotsiaalmeedia film lühifilmide “Kevadriitus” ja “Haned, luiged” näitel”, mille juhendaja on Jürgen Volmer, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Elise Christin Jörberg

20.05.2022